

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Димка Димитрова Николова-Иванова,
ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“, Филологически факултет,
катедра „Методика на езиковото и литературното обучение и литературознание“
на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен
„доктор“

Област на висше образование *1. Педагогически науки*

Професионално направление *1.3. Педагогика на обучението по...*

Докторска програма *Методика на обучението по български език*

Автор: *Стойка Йорданова Чакърва*

Тема: *Развиване на комуникативната компетентност на ученици чрез проектно ориентирано обучение по български език*

Научен ръководител: *проф. д-р Татяна Гаврилова Ангелова*

Общо представяне на процедурата и докторанта

Със заповед № РД38-612 от 20.11.2023 г. на Ректора на Софийския университет „Св. Климент Охридски“ съм определена за член на научното жури за осигуряване на процедура за защита на дисертационен труд за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ в област на висше образование *1. Педагогически науки*, професионално направление *1.3. Педагогика на обучението по...*, докторска програма *Методика на обучението по български език*. Автор на дисертационния труд е Стойка Йорданова Чакърва – докторант към Катедрата по методика при Факултета по славянски филологии, с научен ръководител проф. д-р Татяна Гаврилова Ангелова от СУ „Св. Климент Охридски“.

Представеният от докторанта комплект материали е в съответствие с чл.65 (5) и чл. 67 (5) от Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в СУ „Св. Климент Охридски“ и включва необходимите документи. Докторантът е приложил дисертационен труд с общ обем 327 с. , от които 211 с. – основен текст, 116 с. са приложенията; автореферат с обем 52 с., както и текстовете на 5 броя публикации.

Актуалност на тематиката, познаване на проблема и методика на изследването

Темата на дисертационния труд е свързана, от една страна, със съвременните посоки в образователната сфера, а от друга – с актуалните тенденции в обучението по български език като цялостна система. Изследваният проблем е поставен в контекста на компетентностния подход в образованието и концепцията за ключовите компетентности, на комуникативната ориентация на обучението по български език и на възможностите за работа по проекти както по конкретния учебен предмет, така и чрез включване на различни институции и организации извън училището и чрез пренасяне на наученото в училище в реален житейски контекст.

От библиографския списък и от текста на дисертацията е видно, че докторантът познава основни и актуални научни изследвания по проблема, умее да проблематизира и синтезира информация от различни научни източници.

В уводната част ясно са посочени мотивите за избор на темата, а в първа глава прецизно е представен дизайнът на дисертационното изследване: предмет, цел и задачи на изследването, хипотезата, която подлежи на доказване, както и избраната методика на изследване.

Характеристика и оценка на дисертационния труд и приносите

Дисертационният труд се състои от увод, четири глави, изводи, заключение, библиография и приложения. Теоретичните основи на изследването се представят във втора и отчасти в трета глава, като прави впечатление широката осведоменост на авторката за категориите *компетентност* и *грамотност*, по въпросите за комуникативната компетентност и функционалната грамотност, за конструктивизма и образованието, когато очертава концептуалната рамка за описаните в следващите глави на дисертацията методически варианти. Вероятно някои от детайлите в информацията (например за конструктивизма във философията) може да бъдат пропуснати, тъй като остават встрани от основния фокус на изследването. Приемам като работеща идеята за развиване на комуникативната компетентност в контекста на обучението по български език да се разглежда във връзка с дигиталната и гражданската компетентност.

Както отбелязва и С. Чакърва, в някои научни изследвания и в нормативни документи на МОН невинаги се прави отчетлива разлика между част от основните работни понятия, затова тя се опитва да разграничи *грамотност* и *компетентност*, както и да характеризира различните видове грамотност, да изясни отношенията между понятията *грамотност/функционална грамотност*, от една страна, и *компетентност/ключови компетентности*, от друга. Оценявам положените усилия, макар че някои от обясненията се нуждаят от допълнително прецизиране (например за съотношението между семантичния обем на понятията *четивна грамотност* и *функционална грамотност*), което би увеличило теоретичния принос на дисертационното изследване. Убедително и аргументирано са разграничени проектно ориентирано, проектно базирано и проблемно базирано обучение както по отношение на възможностите за овладяване на знания и умения в определена научна област, в контекста на учебната програма по конкретния учебен предмет, така и с оглед на ролята им за формирането на поведенчески модели и на личностни качества и компетентности у учениците от двата гимназиални етапа.

Правят впечатление детайлните описания на предложените методически варианти на различните проекти – етапи на работа, дейности, екипи, роли на участниците, като показват умението на С. Чакърва да се наблюдават и анализират промените у учениците, както и ефектът от използваните методи и подходи; да се коментират възможностите, които съответният проект дава, за развиване на всеки елемент от комуникативната компетентност и за постигане на очакваните резултати според учебните програми; да се предлагат идеи за междупредметни връзки (с обучението по философия) и за развиване на ключови компетентности (дигитална, гражданска и др.).

В четвърта глава е представено проведеното опитно проектно ориентирано обучение по проект „Мечтаната дреха“ – съдържателни и функционални особености; постигнати резултати в психологически план, в аксиологичен план, с оглед на усъвършенстване на комуникативната компетентност. Приведените статистически данни недвусмислено потвърждават положителните промени в мотивацията на учениците и в качеството на създаваните речеви продукти, както и в ефективността на комуникативната им дейност в реални социални условия. Смятам, че предложените от докторантката технологични решения могат да бъдат

приложени и в работата на други учители, затова препоръчвам дисертацията да бъде издадена като книга.

Текстът на дисертацията е добре структуриран, ясен, стилово и съдържателно хомогенен, обогатен с различни таблици (4) и фигури (22). Добре би било на някои места да се прецизира езиковото и графичното оформяне на текста. Списъкът на използваните източници включва 51 заглавия на кирилица, 23 – на латиница, 11 нормативни документа.

Приемам коректно посочените от докторанта приноси, като предлагам да се предефинира третият от тях, за да се подчертае новоустановеното, тъй като елементите на комуникативната компетентност са изведени в различни по-ранни източници, както става ясно и от текста на дисертацията.

Преценка на публикациите и автореферата

Представените по процедурата статии надвишават изисквания брой и свидетелстват за задълбочения, последователен и целенасочен интерес на Стойка Чакърова към отделните аспекти на разглежданата тема. От библиографските данни е видно, че статиите са публикувани в утвърдени научни и специализирани издания, което е белег за тяхната стойност.

Текстовете и на дисертацията, и на статиите очертават ясно личния принос на докторанта към проучването на темата, аргументират позициите и научните му твърдения, свидетелстват за генерирането на оригинални идеи и тяхното апробиране в собствената педагогическа практика.

Авторефератът е направен според изискванията и отразява коректно както концептуалната рамка на изследването, така и основните резултати, постигнати в него.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд съдържа теоретични и научно-приложни резултати, които представляват оригинален принос в науката и отговарят на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и съответния Правилник на СУ „Св. Климент Охридски“.

Дисертационният труд показва, че докторант Стойка Чакърва притежава задълбочени теоретични знания и професионални умения по научна специалност *Методика на обучението по български език* и демонстрира качества и умения за самостоятелно провеждане на научно изследване.

Именно поради това убедено давам своята положителна оценка за проведеното изследване, представено в дисертационния труд и автореферата, за постигнати резултати и приноси. Предлагам почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен „доктор“ на Стойка Йорданова Чакърва в област на висше образование: *1. Педагогически науки*, професионално направление *1.3. Педагогика на обучението по ...*, докторска програма *Методика на обучението по български език*.

10.02.2024 г.

Изготвил становището.....

В. Търново

(доц. д-р Димка Димитрова)